

The background is a complex collage of various business-related visualizations. It includes several bar charts with different colored bars (blue, green, yellow), line graphs with multiple data series, and pie charts. One pie chart shows a 60% segment. There are also arrows indicating growth or trends. A magnifying glass is positioned over one of the charts, and a hand holding a pen is visible at the bottom left, suggesting analysis or writing. The overall color scheme is dominated by blue and green tones.

**Набиходжаев.А.А.,
Умарова М.А.**

НАРХ СТАТИСТИКАСИ ҚЎРСАТКИЧЛАР ТИЗИМИ

Монография

«IQTISODIYOT»

31/08'

1113

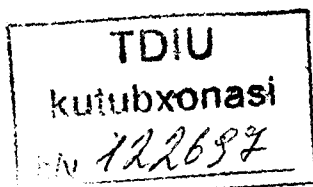
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ

Набиходжаев.А.А.,
Умарова М.А.

НАРХ СТАТИСТИКАСИ **КЎРСАТКИЧЛАР ТИЗИМИ**

Монография

ТОШКЕНТ
«ИҚТИСОДИЁТ»
2023

УЎК: 338.5(075.8)

КБК: 65.31я73

Б904

Набиходжаев.А.А., Умарова М.А. «Нарх статистикаси кўрсаткичлари тизими». Монография. – Т.: «IQTISODIYOT», 2023. – 164 б.

Ушбу монография инфляциянинг услубий жиҳатлари, нархлар индекси тизимини ҳисоблаш учун статистик ахборотларни йиғиш ва қайта ишлаш усуллари батафсил баён этилган ва келтирилган. Нарх статистикасининг асосий тушунчалари, нархларни рўйхатга олиш тамойиллари, нарх индексларини ҳисоблаш усуллари ва нарх статистикаси кўрсаткичлари тизими келтирилган.

Монографияда инфляция даражасини тавсифловчи асосий кўрсаткич - истеъмол нархлари индекси ва истеъмол секторида кузатишларнинг айрим турларини олиб боришнинг методологик асосига алоҳида аҳамият қарилган. Шу билан бирга, саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарувчиларининг нарх индекси, саноат корхоналари томонидан сотиб олинган маҳсулотлар нарх индекси, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари сотиш нархи индекси, ишлаб чиқариш ва техник йўналишдаги маҳсулотлар нарх индекси, қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан харид қилинадиган ва учинчи томон ташкилотлари томонидан тақдим этилган хизматлар каби муҳим статистик кўрсаткичлар кўриб чиқилади.

Монография статистика, банк иши, макроиктисодиёт йўналишлари бўйича таҳсил олаётган талабалар ва магистрантлар, шунингдек, инфляцион жараёнларни ўлчаш, таҳлил қилиш ва башорат қилиш билан шуғулланувчи тадқиқотчилар ва амалиётчилар учун мўлжалланган.

Такризчилар:

Б.К. Утанов – *ТМИ Статистика ва эконометрика кафедраси мудири PhD доц.*

Аюбджанов А.Ҳ. – *ТДИУ Статистика кафедраси мудири и.ф.н.доц.*

Тошкент Давлат Иқтисодиёт Университети Илмий Кенгаши қарорига асосаннашрга тавсия этилган.

ISBN 978-9910-9695-4-6

© «IQTISODIYOT», 2023.

© Набиходжаев.А.А., Умарова М.А., 2023.

прайс-ларини таъминлайди, ўрганилаётган иқтисодиёт сегментида ҳақиқатда репрезентатив бўлган турлар нарх ҳаракатини ўлчашга имкон беради, бу эса нархга оид кузатувнинг долзарблиги ва объективлигини асослаб беради, шунингдек, соф нархга оид таққослашни таъминлаш ҳисобига рўйхатга олишдаги хатоларни текислаб юборади.

Нарх даражасини кузатиш учун товар рўйхати қуйидаги талабларга жавоб берадиган турларни ўз ичига олади:

- *мунтазам уй ҳўжжалигида (истеъмол секторида) истеъмол қилинади ёки таянч корхоналарда (реал сектор) талаб мавжуд;*
- *узоқ вақт давомида савдо тармоғида мавжуд ёки таянч корхоналар томонидан ишлаб чиқарилади;*
- *бир хил сотув ва тўлов шартларида сотилади, бир хил ўлчов бирликлари ва сифат кўрсаткичларига эга;*
- *бир хил турда, бир хил хусусиятлар ёки вазифаларга эга;*
- *ахборот тўплаш нуқтаи назаридан очиқ, уларнинг нарх ўзгаришлари эса ушбу товарлар (маҳсулот) гуруҳи учун хос.*

Танлаб олинган товар-вакилга минтақавий даражада айнан қайси товарни баҳолаш кераклигини кўрсатадиган восита бўлган батафсил таснифлар (сифат ва техник параметрлар) берилади. Товар-вакил учун уларни танлаш ва уларнинг нарх қийматини қайд қилишда таснифлар ёки ажратиб турадиган хусусий белгилар қуйидагилар ҳисобланади: маркаси, модели, ўлчами ва вазни, қадоқланиши, ишлаб чиқарилган мамлакати, сотиш партияси ва шартлари, истеъмолчи тури ва бошқалар.

1.3. Нарх индексларини ҳисоблаш усуллари

Нархлар динамикасини статистик ўрганишда етакчи роль индекс усулига тегишли. У иқтисодиётнинг турли тармоқларида яратилган ва сотиладиган барча товарлар нархларининг ўзгаришини аниқлашга имкон берувчи индексларни тузиш ва таҳлил қилишга асосланади.

Индекслар ва индексли кўрсаткичлар учун маълум бир символлардан фойдаланилади:

i – индивидуал индекслар;